

Asia: OM 15/41/2016

Mietintö ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne mietinnöstä ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

Perussuomalaisten eduskuntaryhmän lausunto tiedustelutoiminnan valvonnasta

Oikeusministeriön 17.10.2016 asettama työryhmä ehdottaa mietinnössään tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavan lain säätämistä ja uutena viranomaisena tiedusteluvaltuutetun viran perustamista tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnasta huolehtimaan. Suomessa on tarve säätää tiedustelutoiminnan valvontaa koskeva laki eritoten siviili- ja sotilasviranomaisten lisääntyvien tiedusteluvaltuuksien vuoksi. Suomessa ei nykyisellään ole erityistä tiedustelutoiminnan laillisuusvalvojaa. Viranomaisille ehdotetut uudet tiedustelutoimivaltuudet edellyttävät tehokasta ja riippumatonta valvontajärjestelmää.

Keskeisen säädöspohjan, jonka pohjalta esitystä tulee punnita, muodostavat kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 17 artikla, vuonna 2009 voimaan tulleen EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklat sekä perustuslain (11.6.1999/731) 10 §, joissa säädetään yksityiselämän suojasta perusoikeutena. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on säädetty perustuslain 10 § 2 momentissa loukkaamattomaksi, mutta samalla 3 momentissa todetaan, että lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvovan ihmisoikeuskomitean mukaan tiedustelutoimintaan tulee kytkeä riittävä valvontajärjestelmä. Lisäksi väärinkäytösten kohteeksi joutuneilla on oltava käytettävissään tehokkaita oikeussuojakeinoja.

Useimmissa EU-jäsenvaltioissa toimiikin tiedustelutoimintaa valvova parlamentaarinen toimielin, joka toistaiseksi Suomelta puuttuu. Tämän lisäksi useimmissa jäsenvaltioissa toimii parlamentaarisen valvontaelimen ohella tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa harjoittava elin.

Perussuomalaiset katsovat, että Suomen oman perustuslain sekä EU-oikeuden näkökulmasta on perusteltua, että Suomessa otetaan työryhmän esityksen mukaisesti käyttöön vastaava valvontamalli. Laillisuusvalvonnan toteuttamiseksi esitetty vaihtoehto, jossa käyttöön otetaan tietosuojavaltuutetun toimiston yhteyteen perustettava tiedusteluvaltuutetun toimisto, on arvioitujen vuotuisten 320 000 euron kokonaispalkkamenojen perusteella kustannustehokas vaihtoehto laillisuusvalvonnan toteuttamiseksi. Valittu toimintamalli mahdollistaa synergiaetuja hallintopalveluiden järjestämisen suhteen ja toteuttaa siten veronmaksajien etua.

Lakiehdotuksen 16 §:ssä esitetään tiedusteluvaltuutetun nimittämistä enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Perussuomalaiset katsovat, että toimikauden pituuden tulisi lähtökohtaisesti olla mainittu viisi vuotta, koska merkittävästi lyhyempi toimikausi voisi potentiaalisesti heikentää tiedusteluvaltuutetun toiminnan tehokkuutta sekä riippumattomuutta poliittisesta päätöksentekokoneistosta, erityisesti valtioneuvostosta tiedusteluvaltuutetun nimittävänä tahona. Ihmisoikeustuomioistuimen näkemysten mukaisesti tiedusteluvaltuutetun ammatilliseen pätevyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota sekä varmistaa, että tiedusteluvaltuutetulla ei ole liian läheisiä poliittisia kytköksiä.

Perussuomalaiset katsovat, että jatkovalmistelussa olisi keskeistä varmistaa, että tiedustelutoimintaa ei kehitetä massavalvonnan suuntaan, vaan tiedustelutoiminta kohdennetaan mahdollisimman tehokkaasti sellaisiin tahoihin, jotka muodostavat yhteiskunnan turvallisuudelle konkreettisen riskin. Tämä kohdentaminen on nimenomaan viranomaisen ja yhteiskunnan tehtävä, ei yritysten tai operaattorien. Tavallisten kansalaisten elämän vaikeuttaminen esimerkiksi kohtuuttomilla urkintakyselyillä pankeissa ei lisää yhteiskunnan turvallisuutta, vaan voimavarat ja valvonta on voitava kohdentaa oikeasti riskialttiiseen toimintaan sen sijaan, että valvotaan varmuuden vuoksi kaikkia. Käytettyjen keinojen on oltava täsmennettyjä sekä oikeassa mittakaavassa uhkaan nähden, ja näemme, että tämän tavoitteen toteutumisen valvonnassa tiedusteluvaltuutettu on avainasemassa.

Perussuomalaisen eduskuntaryhmän puolesta 22.6.2017,

Antti Valpas

Pääsihteeri

Valpas Antti
Perussuomalaisten eduskuntaryhmä